ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců Mgr. Ondřeje Mrákoty a JUDr. Jakuba Camrdy v právní věci žalobce: **I. K.,** proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasačních stížnostech žalobce a Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9, proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 6. 2017, č. j. 60 Az 32/2017 – 18,

takto:

I. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 6. 2017, č. j. 60 Az 32/2017 – 18, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

II. Organizaci pro pomoc uprchlíkům **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 25. 5. 2017, č. j. OAM-53/LE-LE05-P13-2017, rozhodl o žádosti žalobce (dále jen „stěžovatel“) o udělení mezinárodní ochrany tak, že žádost stěžovatele je nepřípustná podle § 10a odst. 1 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“), řízení o žádosti stěžovatele o udělení mezinárodní ochrany zastavil podle § 25 písm. i) zákona o azylu a rozhodl, že státem příslušným k posouzení žádosti stěžovatele je podle čl. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, Polská republika.

[2] Proti rozhodnutí žalovaného stěžovatel brojil žalobou, v níž požádal o ustanovení zástupce z řad advokátů, a to Mgr. Jindřicha Lechovského, se sídlem Sevastopolská 378/16, Praha 10, neboť nedisponuje prostředky k úhradě právních služeb a sám nemá žádné znalosti českého práva (není schopen ani odůvodnit žalobu). Stěžovatelem navržený zástupce se zabývá cizineckým a azylovým právem, podílí se na zajištění právní pomoci

v zajišťovacích zařízeních pro cizince, s případem byl seznámen a je proto schopen poskytnout účinnou ochranu právům stěžovatele.

[3] Krajský soud zástupcem stěžovatele usnesením ze dne 13. 6. 2017, č. j. 60 Az 32/2017 - 18, ustanovil Organizaci pro pomoc uprchlíkům, z. s. (dále jen „Organizace“).

[4] Krajský soud dovodil, že u stěžovatele jsou ve smyslu § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce je nezbytně třeba pro ochranu práv stěžovatele, který je cizinec, nezná český jazyk a neorientuje se v právním řádu České republiky. Dále s odkazem na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2009, č. j. 7 Azs 24/2008 – 41, konstatoval, že návrhu stěžovatele, aby mu byl zástupcem ustanoven advokát Mgr. Jindřich Lechovský, nelze vyhovět. Krajský soud uvedl, že dle rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru fondů EU v oblasti vnitřních věcí, o poskytnutí dotace č. 2/2016 ze dne 23. 9. 2016 byla Organizaci poskytnuta dotace k realizaci jejích aktivit, mezi které patří zejména poskytování právního poradenství osobám, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění, o povinnosti opustit území či o zajištění, a právní poradenství pro žadatele o mezinárodní ochranu v případě, že dotčený cizinec je zároveň umístěn v zařízení pro zajištění cizinců. Na základě uvedeného krajský soud konstatoval, že stěžovatel se nachází v zařízení pro zajištění cizinců, kde je poskytována bezplatná právní pomoc ze strany Organizace, ale nevyužil možnosti bezplatného zastoupení, nekonzultoval svou žalobu s Organizací, ani jí neudělil plnou moc ke svému zastupování v řízení před krajským soudem. Stěžovatel ovšem splnil podmínky pro ustanovení zástupce, proto mu krajský soud z důvodu vhodnosti, místa pobytu stěžovatele a hospodárnosti řízení zástupcem ustanovil právě Organizaci. Krajský soud neshledal důvody pro ustanovení stěžovatelem navrženého advokáta, jemuž by následně musel uhradit veškeré náklady za zastupování stěžovatele. Naopak byly splněny veškeré podmínky pro ustanovení Organizace, jejíž činnost je financována z veřejných prostředků.

[5] Proti usnesení krajského soudu ze dne 13. 6. 2017, č. j. 60 Az 32/2017 – 18, podal stěžovatel a Organizace kasační stížnost.

I. Obsah kasačních stížností

[6] V kasační stížnosti stěžovatel namítá, že navrhl, aby mu byl ustanoven zástupcem advokát, který se specializuje na problematiku řízení o mezinárodní ochraně, pravidelně dojíždí do zařízení pro zajištění cizinců a již mu poskytl řadu bezplatných rad. S usnesením krajského soudu tedy nesouhlasí, neboť v tak zásadní záležitosti, jako je zastupování v řízení před soudem by mu mělo být umožněno, aby jej zastupoval profesionál - advokát. Sám není schopen advokátní služby hradit. Neumožnění využití advokátních služeb považuje za nespravedlivé a diskriminační.

[7] Ve vyjádření ke kasační stížnosti Organizace uvedl, že nesouhlasí, aby jej zastupovala, neboť se jedná o subjekt, který je placen žalovaným, proti jehož rozhodnutí brojí. Dále setrval na své předchozí argumentaci.

pokračování

[8] Organizace, která rovněž podala proti usnesení krajského soudu kasační stížnost, namítá, že byla ustanovena zástupcem stěžovatele bez svého předchozího souhlasu. Podle § 29 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 64 zákona s. ř. s., přitom lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen pokud s tím souhlasí. S ohledem na to, že ustanovený zástupce má významnější postavení a větší rozsah povinností, uplatní se uvedené pravidlo rovněž v případě ustanovení zástupce. Organizace může stěžovatele zastupovat v řízení ve věci mezinárodní ochrany na základě § 35 odst. 5 s. ř. s., který ovšem nepředpokládá poskytování právní pomoci uprchlíkům nebo cizincům za odměnu. Organizace tak má případně právo pouze na náhradu účelně vynaložených nákladů. Organizace (na rozdíl od ustanovených zástupců z řad advokátů) nedisponuje ani dostatečnou možností poskytování právních služeb odmítnout. Organizace může svůj nesouhlas vyjádřit jen podáním kasační stížnosti. Jedná se neudržitelný postup, neboť Organizace, ač nemá právo na odměnu za zastupování, musí až do případného vyhovění její kasační stížnosti stěžovatele zastupovat a nést náklady spojené s podáním kasační stížnosti. Jejím ustanovením zástupcem stěžovatele bez jejího předchozího souhlasu byl také porušen ústavně zakotvený zákaz nucených prací. Upozornila, že finanční prostředky získané z uvedeného grantu jsou striktně účelově vázány, zejména na poskytování konzultací a vysvětlení v zařízeních pro zajištění cizinců. Využití prostředků z grantu lze navíc realizovat pouze za podmínky, že cizinec o služby Organizace výslovně projeví zájem. V daném případě tak tomu není, neboť žalobce zjevně chtěl být zastoupen advokátem. Konečně Organizace namítá, že pokud by se z jejího ustanovení zástupcem žalobců v soudním řízení správním měla stát rozšířenější praxe, byla by tím vystavena tíživé personální i finanční situaci.

II. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[9] Nejvyšší správní soud v nyní projednávané věci nepožadoval v případě stěžovatele zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti, neboť návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů není svou povahou návrhem na zahájení řízení ve věci samé; jedná se o procesní návrh podaný v probíhajícím řízení o žalobě (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, dostupné na www.nssoud.cz). Za Organizaci pak jedná její pověřený zaměstnanec, který má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[10] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasačních stížností a shledal, že kasační stížnosti jsou podány včas, neboť byly podány ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), a jsou podány osobami oprávněnými (§ 102 s. ř. s.).

[11] Nejvyšší správní soud poté přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v rozsahu kasačních stížností a v rámci uplatněných důvodů a zkoumal při tom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[12] Kasační stížnosti jsou důvodné.

[13] Nejvyšší správní soud konstatuje, že stejnou spornou otázkou, která se týká ustanovení Organizace zástupcem účastníka v řízení před správními soudy, se zabýval již ve svém rozsudku ze dne 1. 10. 2014, č. j. 1 Azs 104/2014 – 26. V citovaném rozsudku dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že *„soud musí v případech ustanovování zástupce postupovat s přihlédnutím k § 64 s. ř. s. podpůrně dle ustanovení § 29 odst. 4 občanského soudního řádu“*, a že *„dospěje-li tedy soud k názoru, že existují důvody, proč zástupcem účastníka řízení ustanovit nikoliv advokáta či jinou osobu vykonávající specializované právní poradenství (§ 35 odst. 2 s. ř. s.), je povinen - podobně jako v případech jmenování opatrovníka - předem zjistit, zda osoba ustanovovaná zástupcem se svým ustanovením souhlasí či nikoli. To platí i v případech, má-li být zástupcem ustanovena právnická osoba uvedená v § 35 odst. 5 s. ř. s. (či v § 35 odst. 4 s. ř. s.), a to již z toho důvodu, že tato nemá právo na odměnu za zastupování. Opačným postupem by navíc mohlo (za splnění podmínek dále uvedených) dojít k porušení ústavně zakotveného zákazu nucených prací a služeb“*. Ani v nyní posuzované věci neshledal Nejvyšší správní soud žádné důvody, pro které by se měl od jím dříve zaujatého právního názoru odchýlit (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 4. 2017, č. j. 2 As 70/2017 – 19).

[14] K argumentaci stěžovatele (žalobce) pak lze odkázat na závěry (právní věty), které vyplývají z rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2009, č. j. 7 Azs 24/2008 – 141, podle nichž platí: *„I. Jestliže účastník řízení splňující předpoklady pro ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhne ustanovit svým zástupcem konkrétní osobu a zjistí-li soud, že tento návrh je opřen o rozumné a věcně oprávněné důvody, pak zpravidla takovému návrhu vyhoví. II. pokud soud nevyhoví návrhu účastníka řízení na ustanovení konkrétního zástupce, je povinen své rozhodnutí přezkoumatelným způsobem odůvodnit; aplikace ustanovení § 55 odst. 4 s. ř. s. není v takovém případě namístě.“*

[15] V nyní posuzované věci stěžovatel již v kasační stížnosti navrhl, aby jeho zástupcem byl ustanoven Mgr. Jindřich Lechovský, neboť se zabývá cizineckým právem, poskytuje právní pomoc v zajišťovacích zařízeních cizinců a s jeho případem již byl seznámen. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu přitom v citovaném usnesení mj. zdůraznil, že účastník řízení zpravidla navrhuje jako zástupce určitou konkrétní osobu tehdy, má-li k ní z určitých důvodů vybudován vztah důvěry, z něhož dovozuje, že právě tato osoba bude řádně hájit jeho zájmy. Uvedená důvěra přitom představuje jeden ze základních atributů vztahu mezi advokátem a jeho klientem (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2005, č. j. 7 Azs 214/2005 – 96). Vztah důvěry často vznikne tehdy, zabývala-li se navrhovaná osoba jako zástupce věcí účastníka řízení již dříve (např. v jiném řízení před orgány veřejné moci), resp. je s jeho věcí již seznámena. Uvedeným přitom stěžovatel argumentuje také v nyní projednávané věci. Důvody, o které stěžovatel opírá svůj návrh, aby mu byl zástupcem ustanoven Mgr. Jindřich Lechovský, lze tedy jistě označit za rozumné a věcně oprávněné.

[16] Nejvyšší správní soud dále pro úplnost konstatuje, že pokud krajský soud v předkládací zprávě uvádí, že Organizaci ustanovuje zástupcem opakovaně, písemné vyžádání jejího souhlasu s ustanovením by vedlo k prodloužení řízení, proto bylo se zástupcem Organizace Mgr. Kmetěm dohodnuto, že v dalších řízeních před ustanovením Organizace zástupcem bude soudem požádáno o souhlas organizace telefonicky, není uvedené nijak zachyceno v obsahu soudního spisu. Z obsahu soudního spisu ani z obsahu napadeného usnesení krajského soudu zejména neplyne písemný ani telefonický předchozí

souhlas Organizace s jejím ustanovením zástupcem stěžovatele. V uvedeném postupu tedy lze spatřovat vadu, která činí napadené usnesení nezákonným.

[17] Nejvyšší správní soud závěrem podotýká, že nerozhodoval o žádosti Organizace o osvobození od soudních poplatků. V nynějším případě připadal v úvahu pouze poplatek za řízení o kasační stížnosti, přičemž podle usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, platí, že *„stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností*". Žádost Organizace tak byla bezpředmětná.

III. Závěr a náklady řízení

[18] Nejvyšší správní soud na základě uvedeného dospěl k závěru, že kasační stížnosti stěžovatele a Organizace jsou důvodné, proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil napadené usnesení krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Právním názorem, který vyslovil Nejvyšší správní soud ve zrušujícím rozsudku, je krajský soud vázán (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[19] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti stěžovatele (žalobce) rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[20] O nákladech řízení o kasační stížnosti Organizace Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Organizace měla ve věci úspěch, ale z obsahu spisu vyplývá, že v souvislosti s řízením o její kasační stížnosti jí žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e n í** opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 31. července 2017

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu